

Stryjeńska

malarstwo/painting

BOSZ
art

Światosław Lenartowicz	Wstęp	Introduction
Jakub Kinel, Władysław Pluta	Projekt graficzny	Graphic design
Jakub Kinel	Skład publikacji	DTP
Edyta Podolska-Frej	Redakcja	Editing
Beata Kowalczyk	Korekta	Proofreading
Teresa Bałuk-Ulewiczowa	Tłumaczenie	Translation
Studio Kolor, Rudna Mała	Przygotowanie do druku	Prepress
Drukarnia Perfekt, Warszawa	Wydrukowano w Polsce	Printed in Poland
ISBN 978-83-7576-408-6	Wydanie pierwsze	First edition

© Copyright by BOSZ,
Olszanica 2019

Wydawnictwo BOSZ
Szymanik i wspólnicy sp. jawna
38-722 Olszanica

ul. Przemysłowa 14
38-600 Lesko
tel. +48 13 469 90 00
fax +48 13 469 61 88
e-mail: biuro@bosz.com.pl
www.bosz.com.pl

Wydawca

Biuro

Published by

Office

Zofia Stryjeńska (1891–1976) należy do najbardziej cenionych malarek okresu dwudziestolecia międzywojennego w Polsce. Dzięki niezwykle, jak na lata 20. i 30. XX wieku, masowemu rozpowszechnianiu jej dzieł na różnego rodzaju reprodukcjach – od ekskluzywnych wydawnictw albumowych (w tym tek ilustracji), przez tablice szkolne, kalendarze, karty pocztowe, premie czekoladowe i opakowania firmy Wedel, po reklamy i plakaty – wiele z nich zdołało się utrwalić w świadomości szerokiego grona odbiorców. Bezprecedensowym sukcesem artystki, który przyniósł jej sławę, była dekoracja ogromnymi obrazami wnętrza Pawilonu Polskiego na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Przemysłu Artystycznego w Paryżu (1925). Otrzymała wówczas Grand Prix w czterech działach (malarstwo, plakat, ilustracje, tkaniny) oraz *diplôme d'honneur* w dziale zabawkar-skim. Została też odznaczona Krzyżem Kawalerskim Legii Honorowej.

Początek drogi artystycznej Zofii Stryjeńskiej, z domu Lubańskiej, wiąże się z zapisaniem do Szkoły Sztuk Pięknych dla Kobiet Marii Niedzielskiej (1909) w rodzinnym Krakowie, będącej odpowiednikiem Akademii Sztuk Pięknych, dostępnej wówczas jedynie dla mężczyzn. Następnie, posługując się dokumentami brata i występując w męskim przebraniu, spędziła niezwykle rok w akademii monachijskiej.

Stryjeńska tworzyła głównie na papierze, używając farb wodnych. Dzięki temu osiągnęła niemożliwą w malarstwie

Zofia Stryjeńska (1891–1976) is one of the most esteemed Polish artists of the 1920s and '30s. Her work was reproduced and distributed on an exceptional scale for those times – in exclusive albums and folders of illustrations, on school blackboards, postcards, Wedel chocolate and confectionary wrappers and packaging, posters and advertisements – making her widely known and earning many of her designs a permanent place in the memory of innumerable recipients. Her most spectacular success, bringing her unprecedented fame, was a set of huge paintings for the interior decoration of the Polish Pavilion at the 1925 International Exhibition of Modern Decorative and Industrial Arts in Paris. It won her the Grand Prix in four categories: architectural decoration, poster art, fabric design, and book illustration, a diploma of honour for toy design, and the conferral of the Knight's Cross of the Légion d'Honneur.

Zofia Stryjeńska née Lubańska started her career in the arts in 1909 in Kraków, her home city, when she enrolled at Maria Niedzielska's art school for ladies, the counterpart of the Kraków Academy of Fine Arts, which admitted only male students at the time. Later she used her brother's personal documents and disguised as a man to spend a tempestuous year at the Munich Academy.

Most of Stryjeńska's work was in watercolours on paper, which let her achieve a lightness impossible to obtain with oils, and featured a confident

olejnym „lekkość” przedstawień, charakteryzujących się pewnością prowadzenia pędzla. Ze względu na tę technikę niekiedy trudno odróżnić w jej dorobku prace o charakterze ilustracyjnym od samodzielnych kompozycji „obrazowych”. Tematyka dzieł artystki koncentruje się głównie na człowieku. Z pobytu w Monachium, gdzie zetknęła się ze środowiskiem awangardzistów zainteresowanych zagadnieniami baletu i tańca – kręgiem związanym z Wassylm Kandynskim, wyniosła widoczne w jej późniejszych pracach umiłowanie rytmu. Przedstawiane dotąd realistycznie postacie zaczęły „tańczyć” w korowodach, parach, czasem samotnie. Wtedy narodziła się owa niezwykła muzyczność stanowiąca o sile oddziaływania jej malarstwa.

Najważniejsze dzieła Stryjeńskiej, które przyniosły jej sławę, uległy całkowitemu lub częściowemu zniszczeniu, co zniekształciło obecny obraz jej twórczości. Jej pierwszy cykl malarski – *Bajdy*, wystawiony w 1913 r. w krakowskim Pałacu Sztuki, spłonął. Dekoracja malarska sali w baszcie Senatorskiej (Lubrance) na Wawelu (1917) – świadectwo jedynej kobiety pracującej przy renowacji sal zamkowych – uległa częściowemu zniszczeniu i została zamalowana w czasie II wojny światowej. Polichromie czterech kamienic na Rynku Starego Miasta w Warszawie, z których cudem przetrwały fragmenty jednej, zniknęły wraz z budynkami w czasie wojny. Cztery ogromne *panneaux* dekoracyjne *Pory roku*, zdobiące salon Pawilonu Polskiego na Wystawie Paryskiej w 1925 roku, pocięto na kawałki.

application of the paintbrush. This technique makes it difficult at times to distinguish her purely illustrative work from her “independent picture” compositions. She focused mainly on human subjects. The predilection for rhythm so patent in her later work was one of the outcomes of her year in Munich, where she met Wassily Kandinsky and his circle of avant-garde artists interested in ballet and dancing. The figures she had depicted realistically hitherto now started to dance in pageants of revellers, pairs, or on their own. It marked the beginning of the extraordinary musicality inherent in her pictures which gave them such a powerful appeal.

Stryjeńska's chief works, those which brought her fame, have either been destroyed, lost, or only parts survive, distorting our view of her oeuvre. *Bajdy* (*Polish Folk Tales*), her first cycle of paintings, which was exhibited in 1913 in Kraków's Palace of Fine Arts, perished in a fire. The decoration she did in 1917 for the hall of the Senators' (Lubranka) Tower of Wawel Castle – a testimonial to her special status as the only woman working on the Castle's renovation – was partially damaged and painted over during the Second World War. Her murals on four houses along the market place of Warsaw's Old Town vanished when the buildings were destroyed during the War. The four huge *Seasons of the Year* *panneaux* that embellished the drawing room of the Polish Pavilion at the 1925 Paris Exhibition were cut up. Some of the pieces may be seen

Obecnie można je znaleźć w wielu kolekcjach w Polsce i na świecie.

Po wojnie Zofia Stryjeńska przebywała na emigracji, przede wszystkim w Paryżu i Genewie. Tam mieszkała też trójka jej dzieci i tam właśnie została pochowana. Najciekawszymi pracami z tego okresu są kompozycje religijne o indywidualnej, niepowtarzalnej ikonografii.

Światosław Lenartowicz

in numerous collections in Poland and other countries.

Zofia Stryjeńska spent the rest of her life after the Second World War in exile, mostly in Paris and Geneva, where three of her children lived and where she is buried. Her most interesting postwar pictures were religious compositions marked by a unique, highly individual iconography.

Światosław Lenartowicz

Światosław Lenartowicz – historyk sztuki, kustosz w Muzeum Narodowym w Krakowie. Zajmuje się sztuką polską pierwszej połowy XX wieku, w tym twórczością artystów związanych z krakowską grupą formistów. Autor wystaw poświęconych m.in. Jackowi Malczewskiemu, Witkacemu, Zbigniewowi Pronaszko i Emilowi Krsze. Był kuratorem pierwszej po wojnie wystawy monograficznej Zofii Stryjeńskiej pokazanej w Muzeach Narodowych w Krakowie, Poznaniu i Warszawie.

Światosław Lenartowicz is an art historian and curator of the National Museum in Kraków. His main interest is in Polish early twentieth-century art, especially the work of artists associated with the Kraków Formists. He has designed and organised exhibitions of the work of Jacek Malczewski, Witkacy, Zbigniew Pronaszko, Emil Krcha; and curated the first postwar monographic exhibition of Zofia Stryjeńska's work, which was shown in the Kraków, Poznań, and Warsaw branches of the National Museum.

Zmartwychwstanie (Wyjście z grobu) z cyklu *Pascha*
1917–1918
gwasz na papierze naklejonym
na tekturę
71 × 96 cm

The Resurrection (Jesus Leaves the Tomb), from the *Pasch* cycle
1917–1918
gouache on paper mounted
on cardboard
71 × 96 cm

Trzy Marie u grobu
z cyklu *Pascha*
1918
gwasz na papierze naklejonym
na tekturę
67 × 96,2 cm

The Three Marys at the Tomb of
Jesus, from the Pascha cycle
1918
gouache on paper mounted
on cardboard
67 × 96.2 cm

Pogoda, projekt wykonawczy
dekoracji malarskiej sufitu
sali w baszcie Lubrance
(Senatorskiej) na Wawelu
1917
technika mieszana
157,8 × 149,5 cm

Pogoda, design for the ceiling
decoration in the hall of the
Lubranka (Senators')
Tower in Wawel Castle
1917
mixed technique
157.8 × 149.5 cm

Flora, projekt wykonawczy
dekoracji malarskiej sufitu
sali w baszcie Lubrance
(Senatorskiej) na Wawelu
1917
technika mieszana
157,8 × 149,5 cm

Flora, design for the ceiling
decoration in the hall of the
Lubranka (Senators')
Tower in Wawel Castle
1917
mixed technique
157.8 × 149.5 cm

Korowód – jeden z zachowanych fragmentów dolnej części paneau *Styczeń–Luty* z Pawilonu Polskiego na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Przemysłu Współczesnego (Paryż, 1925)

1925
farba kazeinowa,
gwasz na płótnie
177 × 180 cm

The Parade, one of the extant parts of the lower section of the *January and February* paneau for the Polish Pavilion at the International Exhibition of Modern Decorative and Industrial Arts (Paris, 1925)

1925
casein and gouache
on canvas
177 × 180 cm

Personifikacje miesięcy – jeden z zachowanych fragmentów górnej części paneau *Lipiec–Sierpień* z Pawilonu Polskiego na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Przemysłu Współczesnego (Paryż, 1925)
1925
farba kazeinowa, gwasz na płótnie naklejonym na sklejkę
131 × 91 cm

Personification of the Months, one of the extant parts of the upper section of the *July and August* paneau for the Polish Pavilion at the International Exhibition of Modern Decorative and Industrial Arts (Paris, 1925)
1925
casein and gouache on canvas mounted on plyboard
131 × 91 cm

Dziewuczyna i myśliwy
po 1930
gwasz na papierze
99 × 70,5 cm

The Girl and the Hunter
after 1930
gouache on paper
99 × 70,5 cm

Scena rodzajowa
po 1930
gwasz na papierze
96 × 71 cm

Generic Scene
after 1930
gouache on paper
96 × 71 cm

Przed kuźnią
ok. 1930
akwarela, gwasz
na papierze
61 × 87 cm

In front of the Blacksmith's Shop
ca. 1930
watercolours and gouache
on paper
61 × 87 cm

Piast
(*Aniolowie u Piasta*)
1935
gwiazd na papierze naklejonym
na sklejkę
100 × 150 cm

Piast
(*The Angels Visit Piast's Cottage*)
1935
gouache on paper mounted
on plyboard
100 × 150 cm

Zaloty
po 1945
gwasz na papierze
59 × 45,5 cm

Courting
after 1945
gouache on paper
59 × 45.5 cm

*Grajek i dziewczyna –
wieczór w górach*
po 1945
gwasz na papierze
58 × 41,5 cm

*The Musician and the Girl –
Evening in the Mountains*
after 1945
gouache on paper
58 × 41.5 cm